

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rigor Moderatus Doctrinæ Pontificiæ Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiæ Traditus**

Specimina ulteriora exhibens Moderationis Pontificiæ, à P. Concina violatæ

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1751

Art. 2. De honestate Societatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63780)

44 CAP. II. De Pecun. collocanda ad lucrum per Contractum.

versa bona præsentia & futura communicantur. (a) II. Alia Generalis, qua illa tantum, quæ ex quæstu veniunt, in commune conferuntur. (b) III. Alia Singularis, quando vel certæ rei, operæve, vel negotiationis causa societas initur. (c)

(a) L. 3. §. 1. l. 73. §. 1. ff. pro socio.

(b) L. 7. & 8. ibid.

(c) L. 5. pr. l. 52. §. 5. ibid.

Art. 2.

DE HONORE

STATE SOCIETATIS.

Societas

est utilis

Reipublicæ

ea:

§. 91.

Utilissimum Reipublicæ esse Societatis contractum, nemo inficiabitur. I. Cum omnes, qui etiam mercaturam non profitentur, possint hac ratione justum lucrum ex pecuniis suis acquirere. II. Cum in ejusmodi societatem plerumque veniant superflui divitum nummi, qui absque hoc instituto steriles remansissent in cistis. III. Cum multi, quibus ad commercia stabilienda nil præter pecunias deficit, possint hac ratione industriam suam, absque hoc subsidio languentem, ad Reipublicæ commodum exercere. IV. Cum plurimi artifices ad sustentandam familiam suam occupentur, quorum opera pauci, nisi ex contractu Societatis adjumentum obtinerent, uterentur. V. Cum Principes ex vectigalibus, aliisque oneribus, quæ mercimoniis imponuntur, ingens trahant emolumentum, carituri eodem, nisi societatum conjunctio mercaturam animaret. (a)

(a) Vid. SAVARY *Le Parfait Negociant*. tom. 1. part. 2. l. 1. c. 1. ubi plura recenset Edicta, quibus Reges Galliarum animant Nobiles ad ejusmodi Societates cum Mercatoribus, ineundas.

§. 92.

Conformis

Charitati:

Charitati vix alium contractum permutatorium habemus conformiorem, quam societatem, utpote qua vires & operas nostras aliis communicamus, & ad communionem lucri ab aliis admittimur, affectu Fraternitatis æmulo.

§. 93.

§. 93.

In eo potissimum laborandum est, ut æqualitate inter socios servata, *Justitiæ* leges non violentur. Communio-<sup>Et Justi-
tie, si serva-
vetur æ-
qualitas</sup> nem inducit Societas: (§. 87. 88.) consequenter dat jus in re, quæ & quatenus communis est: (a) cum igitur ad quemvis rei suæ commoda & incommoda pertineant, facile colligitur, æqualitatem inter socios servandam potissimum respicere I. Ad communionem *lucris*: II. Ad communionem *damni*. Æquum est enim, ut socius, cujus participavit lucrum, participet & damnum. (b) & vicissim secundum naturam est, commoda cujusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda. (c)

(a) L. 46. ff. de rit. nupt. l. 25. §. 1. ff. de V. S.

(b) L. 55. ff. pro socio.

(c) L. 10. ff. de R. J.

§. 94.

Quod deductis sinistris casibus, detrimentis & impen-<sup>Circa
commu-
nionem lu-
cri & da-
mni</sup> sis ratione societatis toleratis, deductaque, quæ collata fuerat, pecunia, ex negotiatione ad societatem pertinente superest, id finita societate *lucrum* est, consistens in pecunia præsentem, rebus vendibilibus, debitis exigibilibus: si illis deductis nihil præter communem sortem relinquatur, *lucrum* nullum est: si ne quidem pecunia collata superfit, vel si impensæ superent collatam pecuniam, quod deficit, *damnum* est. Intelligitur hoc de lucro vel damno absolute sumpto intuitu totius societatis, quod non nisi finita societate, vel saltem quoties rationes utrinque comparantur, determinari potest. Interea tamen varia commoda, vel incommoda contingunt societati, quæ *lucris* vel *damni* nomine solent appellari. E. G. Cajus & Sempronius communi nomine negotiantur *Francofurti* & *Augustæ*. In hoc loco infeliciter rem gerunt, gravi negotiationis suæ incommodo: in priori

loco rem communem magno augment emolumento. Nec damnum pati, nec lucrum fecisse simpliciter dicendi sunt, donec detrimentum Augustanum cum lucro Francofurtensi comparetur.

§. 95.

*Juxta
sequentes
Regulas.*

Divisio lucri vel damni inter socios, in diversis casibus implicatum habet negotium, cujus determinatio fit ex Mathesi ad Jus applicata. (a) Ad præsens institutum sufficiunt generales quædam regulæ.

(a) Vid. WOLFIUS *de Jure nat. p. 4. §. 1345. seqq.* & Arithmetici passim, ubi agunt de Regula Societatis, seu Consortii.

§. 96.

*I. Partes
lucris sunt
æquales.*

Si partes lucris non fuerint nominatim societati adjectæ, æquales eas esse constat, (a) æqualitate non arithmetica, sed geometrica, pro rata nempe pecuniæ vel operæ collatæ. (b)

(a) *L. 29. pr. ff. pro socio. §. 1. Inst. de societ.*
(b) *L. 6. l. 8. ff. eod.*

§. 97.

*II. Servanda est
proportio
rerum collatarum.*

Æquum est, ut duas partes lucris vel tres habeat, qui plus contulit societati, vel pecuniæ, vel operæ, vel cujuscunque alterius rei. (a) Tali enim ratione conferens gerit duas vel tres personas juxta proportionem rei vel operæ in sortem collatæ. (b)

(a) *L. 29. cit.* Unde si Cajus centum, Sempronius alia centum, unaque suam operam conferat, quæ iridem æstimatur centum; Cajo obtinget tertia pars lucris; reliquæ duæ partes Sempronio.
(b) Hæc proportio dependet ab æstimatione rei vel operæ: æstimatio autem non consistit in indivisibili, sed suam habet latitudinem; tum quia, sicut in emptione, pretium datur summum, medium & infimum: tum quia æstimatio ex variis circumstantiis juxta prudens hominum judicium modò crescit, modò decrescit, ob majora pericula, majorem negotiandi dexteritatem &c.

§. 98.

§. 98.

Eadem debet esse proportio damni, quæ est lucri. Qui III. Eadem
lucris deductis deducendis residui trientem consequitur, susti-
nebit quoque trientem damni, quod fortè ex infelici nego-
tiatione emergit. (a) Damnum æquè ac lucrum, juxta <sup>quæ lucris
proportio
est.</sup> proportionem fortis æquale sit oportet. Nam qui duplum
contulit, duplicem repræsentat personam in societate: (§. 97.)
sicut igitur duplicatum capit lucrum, sic vice versa duplica-
tum sentire debet damnum: periculum enim majoris dam-
ni compensatur per spem majoris lucri.

(a) Eadem est ratio, siue integri lucris & damni computatio fiat
finita societate; siue particularia commoda & incommoda, quæ
durante societate eveniunt, considerentur. E. G. Cajus confert
mille, Sempronius duo millia: in communi negotiatione Fran-
cofurti lucrantur sexcenta, Augustæ patiuntur damnum trecen-
torum. Cajus sicut ex Francofurtensi lucro pro rata acquiri
ducenta, sic damnum Augustanum attingit ipsum quoad cen-
tum: adeoque comparatis omnibus Cajus ex pecunia in socie-
tatem collata lucratur centum, Sempronius ducenta.

§. 99.

Ut damni & lucris divisio ex æquitate fiat, dispicien-
dum accuratè est, ad quid sit inita societas, & quarum re-
rum inducta communio: & exinde æstimandum, an res
societati pereat, vel uni tantum socio; (a) & vicissim an
lucrum societati accedat, vel uni ex sociis.

IV. Socie-
tati acce-
dit lu-
crum vel
damnum
rei com-
munis.

(a) Exemplum habemus in l. 58. princ. ff. pro socio. Cùm tres equos
haberes & ego unum: societatem coimus, ut accepto equo meo,
& quadrigam venderes, & ex pretio quartam mihi redderes.
Si ante venditionem equus meus mortuus sit, societas non cen-
setur manere; nec ex pretio equorum tuorum pars debebitur.
Non enim habendæ quadrigæ, sed vendendæ coitam socie-
tatem, præsumere licet. Non igitur equorum communio fuit,
sed pretii ex quadriga vendita redigendi. Meus itaque equus
mihi

48 *CAP. II. De Pecun. collocanda ad lucrum per Contractum.*

mihi perit, nec pretii pars ad me perveniet, cum istud non obtineatur ex re mihi communi. Aliud exemplum præbet §. primus ejusdem legis.

§. 100.

*V. Pacta
justa ser-
vanda
sunt.*

Cum contractus ex conventionem legem accipiant; *pacta* in contractu societatis, præsertim circa lucrum, damni vel communionem inita, servanda sunt, nisi vel substantiam societatis evertant, vel jure positivo prohibeantur, vel naturalem æquitatem violent, ponendo inæqualitatem, quæ aliunde non compensetur.

§. 101.

*VI. Potest
pactum in-
duci inæ-
qualis par-
ticipatio
lucrum &
damni.*

Societas ex natura sua inducit communionem, unde ex æquitate fluit participatio lucrum vel damni: hæc prorsus tolli per pactum non potest; plenior tamen vel restrictior fieri potest, quantum Justitia patitur: Justitia autem lædi non videtur, quando inæqualitas vel constituitur ex voluntaria liberalitate, vel compensatur aliunde. (a) Ut in totum donationis causâ contrahatur societas, natura contractus non patitur: (b) ut melior conditio uni ex sociis ex liberalitate offeratur, natura contractus non impedit. (c) Sicuti autem voluntaria liberalitas, ita etiam pactum, quo compensetur aliqua inæqualitas, substantiam societatis non evertit; modo non in totum recedatur à communione, renuntiando omni lucro, excludendo omne damnum.

(a) Pari modo loquimur de Emptione-Venditione, cujus substantia requirit rem pro certo pretio tradendam. Non potest quidem per pactum emptioni adjectum prorsus semoveri omnis res, omne pretium, omnis traditio: hæc tamen varias alterationes per pacta patiuntur. Licet enim contractus non valeat, si universa venditio donationis causâ fiat, viliori tamen pretio, quod merci æquale non sit, res vendi potest. *l. 38. ff. de contrah. empt.* Licet venditor à re tradenda se planè liberare non possit, adstringere tamen emptorem potest ad retrovendendum.

(b) *L.*

(b) *L. 5. §. 2. ff. pro socio. l. 16. §. 1. ff. de Minorib. l. 32. §. 24. ff. de donat. int. vir. & ux. l. 35. §. 5. ff. de donat. mort. caus.*

(c) Talis liberalitas non quidem præsumitur in contractu oneroso: si tamen ex adjecto pacto inæqualitas, cujus compensatio non clarè apparet, induci videatur, censetur contrahens habere prudentem rationem sibi præjudicandi, quam examinare non tenetur alter, cum quo contrahitur, modò omnia fiant bona fide, absque fraude & ignorantia. (§. 16.)

§. 102.

Sicuti finita Societate id commodi sentiunt socii, ut VII. Com-
actu percipiant lucrum; vel id incommodi, ut actu susti- *modum ex*
neant damnum: ita durante Societate, commodum socii *spe lucri,*
sentiunt ex spe lucri; incommodum ex periculo damni. *potest pa-*
Sicuti autem actualis perceptio lucri, vel actualis tolerantia *cto minui*
damni, non quidem prorsus excludi, variis tamen modis *vel au-*
alterari potest: ita etiam commodum ex spe lucri, incom- *geri.*
modum ex periculo damni, durante Societate non omnino
femoveri potest, minui tamen & augeri liberè potest, vel
donationis causa, vel per pacta compensatoria.

§. 103.

Bene secernenda est *Justitia* Contractus à *Natura* Con- *VIII. Ca-*
tractus. In omni conventionione requiritur *Justitia* & *Æqua-*
litas: interest tamen, an intra hujus, an intra alterius con- *vendum,*
tractus limites, *Justi* regulæ observentur. Si ego intendo *ne pacto*
tibi vendere equum meum, tu autem ejusdem valoris bo- *evertatur*
vem mihi reddas; nulla inducitur inæqualitas: emptio ta- *natura*
men non celebratur. Unde rejicere possum bovem tuum, *Societatis,*
non quòd equum meum inde ad æqualitatem compensa-
tum non credam, sed quòd compensatio non fiat juxta
leges Emptionis à me intentæ, cujus substantia requirit pre-
tium pecuniarium. Eadem ratione contingere potest, ut
cuidam conventioni imponatur nomen Societatis, ea ta-
men adjiciantur pacta, quæ licet inæqualitatem fortè non

Diff. III.

G

indu-

inducant, evertunt tamen substantiam Societatis, & conventionem illam ad aliud contractuum genus transferunt. Salva autem Societatis substantia, *lex contractus servabitur*, (a) modò pactum honesti, justique limites non transgrediatur. Ut hæc doctrina bene percipiatur, juvat nonnulla pacta, Societati adjici solita, recensere.

(a) L. 24. in fin. ff. depositi.

§. 104.

Art. 3.
DE PACTIS
SOCIETATIS
ADJICI
SOLITIS.
*Iniquum
est pactum
Societatis
Leonina.*

Pactum, vi cuius unus sociorum sit tantummodo particeps damni, non verò particeps lucri, repugnat Societati, quæ præcipuè communis lucri faciendi gratia contrahitur. Si quis autem prudentem rationem habeat totum periculum in se suscipiendi absque ulla spe lucri, actus erit liberalitatis, qualem etiam exhibet fidejussor, nequaquam autem erit Societas, nisi iniqua & per se nulla, quam leges *Leoninam* dicunt. (a) Verba legis admetior: *Aristo refert Cassium respondisse Societatem talem coiri non posse, ut alter lucrum tantum, alter damnum sentiret: & hanc societatem leoninam solitum appellare: & nos consentimus, talem societatem nullam esse, ut alter lucrum sentiret, alter verò nullum lucrum, sed damnum sentiret; iniquissimum enim genus Societatis est, ex qua quis damnum, non etiam lucrum spectet.* Multi Auctores nimis liberaliter abutuntur appellatione Societatis *Leoninae*, ut hoc nomine infament conventiones sibi non probatas. Nos in hæremus verbis & menti legis, & sub nomine *Leoninae* Societatis eam rejicimus, in qua alter *lucrum tantum* sentit, alter nullum lucrum, sed *damnum tantum*. (b) Idem tamen dicendum esset, quando ad eludendam legem concederetur alicui modicissimum lucrum, quod nullam cum damno proportionem haberet. (c)

(a) L. 29. §. 2. *pro socio*. Appellatio hæc desumitur ex Apologo Leonis, Asini & Vulpis. Cum enim Asinus communem ex venatione prædam æquis partibus divideret, Leo, licet periculum nullum subierit, hanc tamen æqualem divisionem indignatus, Asinum dilaniavit: Vulpes verò ex hac Socii sui calamitate, le-
ges